

МОЖЛИВОСТІ МОЛОДІЖНОГО ЦЕНТРУ З НАДАННЯ СОЦІОЕМОЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ МОЛОДІ У ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ СУСПІЛЬСТВА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Наталія Панченко, Валентина Падуна

Комунальна установа «Обласний молодіжний центр»

Полтавської обласної ради

pandapancha95@gmail.com, valentynapadun1994@gmail.com

Постановка проблеми. Війна – час коли основні напрямки роботи молодіжного центру можуть кардинально змінитись згідно з викликами часу. Важливо, що у організації такої роботи треба опиратися на потреби та наявні ресурси. Молодіжним центрам важливо адаптуватися до змін у роботі, що диктує нова реальність. Це стосується як і організації простору, так і організації роботи з молоддю. Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну спричинило людські втрати, переміщення населення як всередині країни, так і за кордон. Фокусування уваги в цих умовах потребує молодь, яка тільки здобуває освіту, шукає своє місце на ринку праці, створює власну сім'ю. Унаслідок повномасштабного вторгнення одним довелось обмежити свою звичну діяльність, іншим – відмовитися від неї повністю; молоді люди консолідувалися та почали активно волонтерити, збирати та розвозити гуманітарну допомогу, допомагати військовим, ВПО та біженцям, вступати до лав Збройних Сил України. Аби підтримати молодих людей, допомогти реалізувати їхній потенціал і повною мірою включити їх у процес відновлення країни та до прийняття рішень на місцевих рівнях, важливо вчасно визначити їхні потреби, запити та становище загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню емоційно-психологічного стану молоді під час війни присвячено ряд досліджень психологів: В. Лазаренко, Н. Саніна, А. Прищеп, С. Товщик, О. Паламарчук.

Психологи Ю. Чухліб, О. Землянська, Н. Жигайло, Т. Шолубка в своїх роботах багато уваги приділяють формуванню психологічної стійкості молоді під час війни. Також питанню підтримки молоді під час війни присвячено роботи О. Матласевич, К. Левченко, Н. Харитонова, Д. Тараненко, Д. Мельничук, М. Складановська.

Мета статті – окреслити основні можливості молодіжного центру у сфері соціоемоційної підтримки молоді.

Виклад основного матеріалу. Війна – стресовий та травмуючий період для кожної людини і кожна людина переживає її по своєму. Загалом 82 % молодих людей зазнали втрати через війну. Можна припустити, що 18 % респондентів, які не зазначили втрат від війни, їх не усвідомлюють або вважають свої втрати незначними порівняно з втратами інших людей, адже стресові та економічні фактори, ймовірно, торкнулися всіх. Станом на листопад 2022 року майже половина молодих людей мали проблеми через відключення електроенергії та нестабільний зв'язок. Інші найпоширеніші втрати від війни – це зниження або втрата доходу (36 %) та погіршення психічного здоров'я (28 %). Крім того, 18 % зазначили розрив стосунків і стільки ж – розлуку з

сім'єю, 16 % – переміщення в інші населені пункти України (власне або членів сім'ї), 14 % – смерть друзів або членів сім'ї, 6 % – пошкодження житла і стільки ж – отримання травм, пов'язаних з воєнними діями (особисто або членами сім'ї). На відміну від 2021 року суттєво зросла стурбованість здоров'ям (власним або близьких) – 50 % проти 35 % у 2021 році; а також стурбованість психічним здоров'ям – 22 % проти 11 % у 2021 році [1].

На думку деяких фахівців, зокрема П. Горностая, О. Чабана, О. Хаустової, існує феномен колективної травми. Це психічна травма, яку отримала група людей будь-якого обсягу – аж до цілого суспільства, унаслідок соціальної, техногенної чи екологічної катастрофи або злочинних дій політичних, інших соціальних суб'єктів. Причини колективних травм: війни; геноцид у різних виявах; катастрофи (техногенні та гуманітарні); стихійні лиха (екологічні катастрофи); соціальні революції і перевороти (державні та військові); депортація чи вигнання великих груп людей (наприклад, за етнічною чи релігійною ознакою); обмеження свободи великих груп людей (концтабори, рабство); політичні, релігійні та інші репресії; терористичні акти, що спричинили суспільний резонанс; убивство або трагічна загибель суспільних лідерів чи кумирів. Колективна травма не обмежена в просторі, розтягнута в часі й охоплює як прямих, так і непрямих учасників подій травматизації, але об'єднаних єдиною територією, культурою, ментальністю та міжінституціональними взаємодіями. Низка досліджень колективної травми свідчить про її велике значення не лише для покоління, яке пережило цю травму, але й для наступних поколінь [3, с. 45].

Стратегічно, без умови воєнного стану, молодіжний центр має виконувати інші функції, причому, будучи гнучким, змогти повернутися до попередніх послуг. Молодіжний центр має переслідувати дещо вищу місію, ніж просто послуги, які продиктовані засновником чи молоддю. Якщо подивитися на національний інтерес, то молодіжний центр має допомагати «народжувати» цінності. Цінність не можна «прищепити» чи вживити, як ін'єкцію – вона має статися сама собою із вільної рефлексії молодої людини. Вона має народитися із досвіду, в тому числі пережитого у молодіжному центрі. Звичайно, центр має підштовхувати молодь до певного набору цінностей. Очевидно, що це мають бути загальнолюдські цінності, цінності активного громадянства тощо. Це складне питання, але якщо звести до простішої мети роботи молодіжного центру – це формування свідомих, проактивних громадянина і громадянки для України [2, с. 15].

За багатьма дослідженнями стану молоді проблема соціоемоційної підтримки стоїть чи не першою у списку – оскільки для розвитку та формування ціннісних орієнтації молодь має бути ресурсної та ментально стабільною. Молоді люди вже мають травму через війну і свої переживання не вміють проживати. Молодіжний центр може організовувати події на тему психологічної стійкості, що включатиме роботу з травмами і тривогою. Це дозволить психологічно підтримати тих, хто цього потребує [5, с. 112].

Проведення подій на тему соціальної згуртованості передбачає утворення синергії, що об'єднує людей з різним досвідом і різними поглядами. Українці

показали, що наша нація єдина як ніколи. І в той же момент, важливо підтримувати цей зв'язок, нашу єдність та долати розбіжності у поглядах, формувати емпатію один до одного. І з цим завданням можуть впоратись події з розвитку соціальної згуртованості, будь це тренінги чи воркшопи з використанням специфічних вправ [5, с. 124].

Центри мають мати кваліфікованих психологів для індивідуальної та групової роботи. Оскільки офіційно така штатна одиниця ще не введена в штат, з цим наразі пораються грантові програми, в рамках яких кваліфіковані фахівці надають індивідуальні та групові психологічні консультації молоді за запитом на базі молодіжного центру.

У червні 2022 року дружина Президента України *О. Зеленська* ініціювала *Національну програму психічного здоров'я та психосоціальної підтримки*. Таку ініціативу реалізують за підтримки ВООЗ. Мета програми досить амбіційна для країни, що перебуває в стані масштабної війни: *«Створити власну, українську модель системи психічного здоров'я та психосоціальної підтримки, яка втілить найкращі світові й вітчизняні практики. Серед завдань – побудувати ефективну систему якісних і доступних послуг із психічного здоров'я, щоб ними міг скористатися кожен, хто їх потребує»* [6]. Молодіжні центри є проміжними бенефіціарами надання психологічних послуг молоді в рамках цієї Програми.

Молодіжний центр має допомогти молодій людині стати дорослим. Зайти у доросле життя сильнішим і всіх сенсах цього слова. Це добровільна можливість отримати можливості, знання і світогляд – який буде працювати на щасливе майбутнє як молодій людині, так і Української держави. Для української держави зараз важливо, щоб центри формували загальнолюдські цінності, цінності активного громадянства які вже своєю чергою спричинить поведінку – коли молода людина пишається своєю Батьківщиною і робить це практично [4].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Навіть під час війни у молодіжних центрів є безліч можливостей бути корисними громаді, цивільним, біженцям, територіальній обороні та Збройним Силам України. І у той же момент варто не забувати про важливість забезпечення свого простору, здоров'я ваших відвідувачів та інформаційного простору навколо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. В Україні презентували результати дослідження психологічного стану населення. *Юридична Газета online*. 2022. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/v-ukrayini-prezentovali-rezultati-doslidzhennya-psihologichnogo-stanu-naselennya.html>.
2. Золотаренко В., Лубкова М. Молодіжний центр під час війни: рекомендації по організації простору та діяльності молодіжного центру у воєнний час. Київ : Всеукраїнський молодіжний центр, 2022. 20 с.
3. Психосоціальна підтримка в умовах надзвичайних ситуацій: підхід резилієнс : посібник з проведення тренінгу / Н. Гусак, В. Чорнобровкіна, В. Чорнобровкін та ін. Київ : НаУКМА, 2017. 90 с.

4. Романчук О. Психологічна стійкість в умовах війни: індивідуальний та національний вимір. *Український інститут когнітивно-поведінкової терапії*. URL: https://i-cbt.org.ua/resilience_ukraine/
5. СЕЕН-путівник. Соціально-емоційне та етичне навчання: освітня програма для навчання серця й розуму / гол. ред. О. Елькін. 2-ге вид. Київ: ТОВ «Інжиніринг», 2023. 148 с.
6. У межах Всеукраїнської програми ментального здоров'я визначили пріоритетні проекти. *УКРІНФОРМ*. 2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3695613-u-mezah-vseukrainskoi-programi-mentalnogo-zdorova-viznacili-prioritetni-proekti.html>.

МЕТОДИ СТВОРЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Валерія Репало

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
repalolera@gmail.com

Науковий керівник: *Наталія Сайко*

Постановка проблеми. Умови війни та конфлікту відзначаються нестабільністю, стресом та загрозами, які мають серйозний вплив на всіх членів суспільства, зокрема на наймолодших його представників – дітей дошкільного віку. Відсутність безпеки, пауза у навчанні та розвитку, а також психологічні травми можуть значно погіршити їхнє соціальне благополуччя. Проте, застосування відповідних методів та підходів може сприяти збереженню та зміцненню психосоціального становища дітей навіть у найскладніших умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження на тему благополуччя дітей в умовах війни включають широкий спектр аспектів, що охоплюють як фізичне, так і психологічне благополуччя дітей, а також їх соціальну та освітню ситуацію. Ось кілька ключових аспектів, які розглядаються в таких дослідженнях:

1. Психологічні травми та стрес:

- дослідження вивчають вплив війни на психічне здоров'я дітей, включаючи стрес, травматичні події та посттравматичний стресовий розлад;
- аналізуються стратегії психологічної підтримки та інтервенції для дітей, що пережили воєнні травми.

2. Соціальна ізоляція та втрата підтримки:

- дослідження вказують на ризик втрати соціальної підтримки та відчуття ізоляції серед дітей в умовах війни;
- аналізуються способи збереження та підтримки соціальних зв'язків та спільнот у разі війни.

3. Освітні можливості та втрата навчальних можливостей: